

BARAJLARIN SON DURUMU ve ÜÇ ÖRNEK

Çağrı Gökdemir

Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi

Su havzaları, detaylı tanımı ile; yağmurun yağış halinde düştüğü en üst kot ile dere, nehir, göl ve denize ulaşmasına kadar yolculuk ettiği karasal alanı, suyun toplandığı yüzeysel suları (göl, dere, nehir vb.) ve bu bölgenin altındaki yer altı katmanını kapsayan suyun coğrafi etki alanıdır. Yani bir havzanın etkinliği taşıdığı su kapasitesi ve bu sudan yararlanan canlılar topluluğu (biyokütle) göz önüne alınarak belirlenir. Doğayı korumak suyu korumakla mümkündür. Suyu korumak ise su havzalarının arazi kullanımının çevresel tahribat yaratmayacak şekilde planlanması ile sağlanabilir. Baraj göletleri de dâhil olmak üzere tüm sucul sistemler onları kirletecek antropojenik (insan aktivitesi sonucu oluşan) etkilerden, atık ve atık suların tehdidinden uzak tutulmalıdır. Sucul sistemlerden çekilecek suların çekildiği ekosisteme zarar vermeyecek miktarlarda olmasına dikkat edilmelidir.

Kamu ihtiyacı açısından bakıldığında kaynak olarak su havzaları içme ve kullanma sularının temin edildiği yüzey ve yeraltı suyu kaynaklarının tabii su toplama alanları olarak tanımlanabilir. İçme suyu dağıtımı söz konusu olduğunda İstanbul en çok baraj ve su kaynağına ihtiyacı olan şehirlerden biri sayılabilir. İstanbul'da Küçükçekmece Lagünü ve Büyükçekmece Gölü doğal sucul sistemlerdir, Ömerli Barajı, Darlık Barajı, Elmalı Barajı, Alibeyköy Barajı, Terkos Barajı, Sazlıdere Barajı ise akarsuların üstünde bentlerle oluşturulmuş yapay su göletleridir. İstanbul'un Anadolu yakasında, 859 km2 havzalı, İstanbul'a su sağlayan kaynaklar arasında toplam payı % 31.8 olan Ömerli Barajı, 85 km2 havzalı, İstanbul'a % 2.6 oranında su sağlayan Elmalı 1-2 bentleri ve % 16.5 oranında su temin edilen Darlık havzası yer almaktadır. İstanbul'un Avrupa yakasında ise 619 km2 havzalı ve şehir içme suyunun %22.2'sini sağlayan Terkos Gölü, 620 km2 havzalı ve şehir içme suyunun % 17'sini sağlayan Büyükçekmece Gölü, 170 km2 havzalı şehrin içme suyunun %6.6'sını karşılayan Alibeyköy Barajı ve 165 km2 havzalı/drenaj alanlı Sazlıdere Barajı bulunmaktadır. Ayrıca Istanca dereleri üzerine 7 adet su kaynağı (Pabuçdere Barajı, Kazandere Barajı, Sultanbahçedere Barajı, Elmalıdere Regülatörü, Büyükdere Barajı, Kuzuludere Barajı ve Düzdere Göleti) kurulmuştur.

Baraj göllerinin bulunduğu havzalar ve bu havza alanlarına giren ilçeler, nüfus yoğunlukları ile verilmiştir;

Belediyesi	Havzası	Ortalama Yoğunluk (Kışi/ha)	Belediyesi	Havzası	Ortalama Yoğunluk (Kışi/ha)	
Avrupa	Bellice	25	Akırat	Ömerli	25	
	Esenler	25	Alemdar	Ömerli	80	
	Eyüp (Yayla)	25	Maltepe	Ömerli	25	
	Gaziosmanpaşa	25	Orhanlı	Ömerli	25	
	Boğazköy	25	Pendik	Ömerli	25	
	B.Çekmece	B.Çekmece	25	Samandıra	Ömerli	80
	Çatalca	B.Çekmece	25	Sarıgazi	Ömerli	80
	Muratbey	B.Çekmece	25	Sultanbeyli	Ömerli	90
	Tepecik	B.Çekmece	25	Taşdelen (Sultançiftliği)	Ömerli	80
	Kumburgaz	B.Çekmece	25	Yenidoğan	Ömerli	80
	Haraççı	Sazlıdere	25	Çavuşbaşı	Elmalı	80
	Taşoluk	Sazlıdere	30	Çekmeköy	Elmalı	90
	Arnavutköy	Sazlıdere - Alibey	50	Ümraniye	Elmalı	120
	Binkilic	Terkos	25			
Çiftlikköy	Terkos	25				
Durusu	Terkos	25				
Karacaköy	Terkos	25				

Tablo 1. İstanbul'da havza sınırlarında kabul edilen ilçeler ve nüfus yoğunlukları. (İSKİ, 2010)

Genel olarak baraj göllerinin potansiyel verimi, Asya'da günde 909.589 m3 ve Avrupa'da günde 1.556.165 m3 olmaktadır. Baraj göllerinden İstanbul geneline toplamda yaklaşık 2.465.753 m3 tür. Tüm kaynaklar söz konusu olduğunda, günlük verim ortalama 3.706.850 m3 olmaktadır, arıtma tesislerinin toplam kapasitesi de kaynakların verimi ile uyumaktadır.

MEVCUT İÇMESUYU ARITMA TESİSLERİ

TESİSİN ADI	HİZMETE GİRİŞ YILI	KAPASİTE (m ³ /gün)	
Ömerli	Orhaniye	1972	500.000
	Muradiye	1995	320.000
	Osmaniye	1997	220.000
	Emirli	2001	500.000
Kağıthane	Çelebi Mehmet	1972	378.000
	Yıldırım Bayezid	1996	350.000
B.Çekmece	Büyükçekmece	1989	400.000
Elmalı	Elmalı	1994	50.000
İkitelli	Fatih Sultan Mehmet	1998	420.000
	II. Bayezid	2004	420.000
Taşoluk	Taşoluk	2006	50.000
Toplam			3.608.000

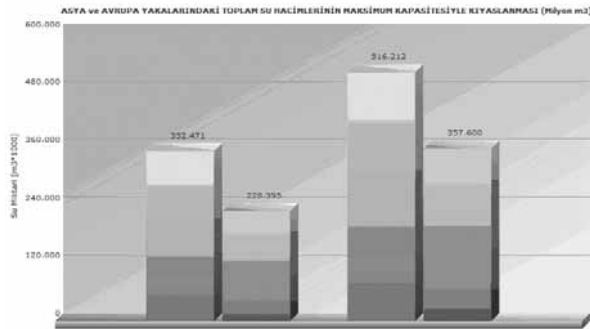
MEVCUT İÇMESUYU ARITMA TESİSLERİ

TESİSİN ADI	HİZMETE GİRİŞ YILI	KAPASİTE (m ³ /gün)	
Ömerli	Orhaniye	1972	500.000
	Muradiye	1995	320.000
	Osmaniye	1997	220.000
	Emirli	2001	500.000
Kağıthane	Çelebi Mehmet	1972	378.000
	Yıldırım Bayezid	1996	350.000
B.Çekmece	Büyüçekmece	1989	400.000
Elmalı	Elmalı	1994	50.000
İkitelli	Fatih Sultan Mehmet	1998	420.000
	II.Bayezid	2004	420.000
Taşoluk	Taşoluk	2006	50.000
Toplam			3.608.000

Tablo 2. İstanbul'daki içmesuyu arıtma tesisleri ve içmesuyu kaynakları. (İSKİ faaliyet raporu 2009)

Grafik 1'de görüldüğü gibi 2010 rakamlarına göre barajların kapasitesi toplam 868.683.000 m³ olmakla beraber bunun 585.995.000 m³'ü yani yaklaşık %68'i dolu bulunmaktadır. Yaz aylarının sonuna geldiğimizi de göz önüne alırsak barajlar açısından önümüzdeki iki sene su sıkıntısı yaşanmayacağı öngörülebilir. Bu rakamlar, kayıplar ile beraber düşünüldüğünde günde ortalama 2 milyon m³ olan İstanbul'un su ihtiyacını rahatlıkla karşılayacaktır.

Grafik 1. Asya ve Avrupa yakalarındaki toplam su hacimlerinin maksimum kapasiteyle kıyaslanması (milyon m³) (İSKİ, 2010)

Ama unutulmamalıdır ki; gelişen sanayi ne kadar teknoloji temelli ya da sanayi ürünleri ne denli sermaye yoğun olursa olsun sanayi ancak çevresinin taşıyabildiği kadar gelişebilir. İstanbul'un geniş havzalar bölgesinde olduğunu hesaba katarsak, bu sanayileşme ve şehirleşmeyi kaldıracak yegâne öğenin tabii ki havzalar olduğunu göreceğiz. Yukarıdaki havza tanımından yola çıkarsak bir bütün olarak şehir ve buradaki sanayileşmenin temel kaynağının su olduğunu, belediye politikalarının bu kaynak elverdiğince uygulanabileceğini pekâlâ söyleyebiliriz.

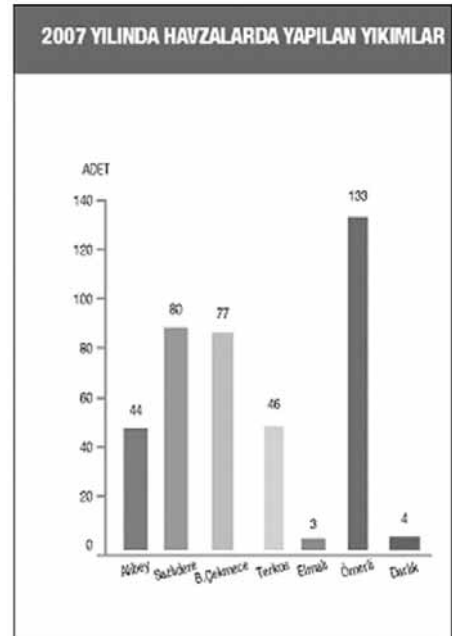
İki Proje; "Büyük Melen" ve "Mutlak Koruma Alanlarında Sıfır Yapılaşma"

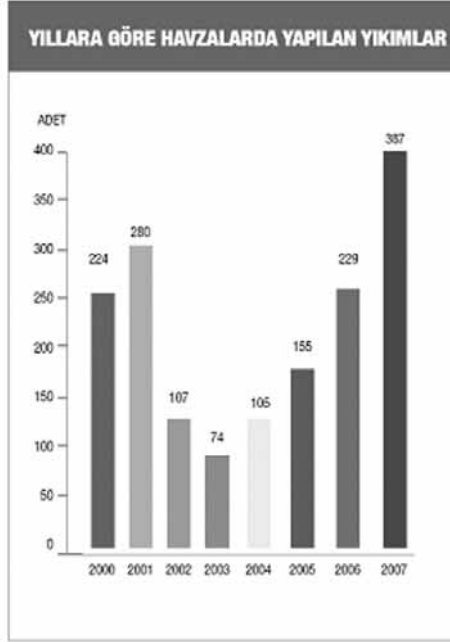
İstanbul'un su kaynaklarındaki bugünkü pozitif durumun elbette baki kalacağını düşünmek safdillilik olur. Belediye yönetimlerinin su kaynakları söz konusu olunca nasıl politika değiştirdiği ve suyun dolayısı ile havzaların önemini nasıl yitirdiği 2007 yılındaki Melen projesi ile görülmüştür.

İSKİ aynı yıl su havzalarını korumak amacıyla "Mutlak Koruma Alanlarında Sıfır Yapılaşma" projesi adı altında başlanan projeye ağırlık vereceğini açıklamıştır. Bu doğrultuda birçok yapı kamulaştırılıp yıkılacak ve Ömerli Barajı'nın mutlak koruma alanının tamamı yapılaşmalardan arındırılacaktır. İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisinin 13.07.2007 tarih, 1636 sayılı Kararı ile Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı ve Atıksu Arıtma ve Ruhsat Denetim Daire Başkanlığı bazı fonksiyonlarında değişiklik yapılması ile birleştirilerek, Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı ismi altında yeni bir daire olarak yeniden oluşturulmuştur.

Projenin işlerliği özellikle, Ömerli-Darlık, Elmalı, Terkos, B.Çekmece, Sazlıdere, Alibey Havza Koruma Şeflikleri tarafından yapılan kaçak inşaat kontrol ve tespit çalışmaları neticesinde yapılan kontrol ve tespitler neticesinde Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığına müracaatları ile sağlanmaktadır. Bu projeye ek olarak İSKİ Havza Koruma Şeflikleri tarafından kaçak hafriyat ve çöp, moloz dökümlerine engel olunması için gün boyu kontrol yapmaktadır. Bu yılda İSKİ'nin verilerine göre 387 Adet yapının yıkımı gerçekleştirilmiştir.

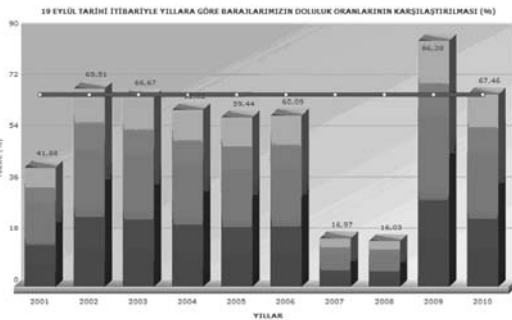
Grafik 2. Havzalarda yapılan yıkımlar (İSKİ)

Projenin çokça dile getirildiği ve bu konuda çalışmaların hızlandığı bakanlık tarafından sık sık deklare edildiği 2007 yılında, kontrol dışı etkiler de kendisini göstermeye başlamıştı. 2006 kışı kurak geçmiş, yağış oranları İstanbul ve çevresinde en düşük seviyesine inmişti. Önceki sene %61 olan doluluk oranı 2007 Temmuz ayında toplamda %15 seviyesine düşmüştü. Pabuçdere ve Kazandere Barajlarındaki su da sıfırlandı, Alibey Barajı'nda sadece 2 milyon metreküp su kalmıştı. Diğer barajların seviyesi de farklı değişti. Bu dönemde medyada "İstanbul için alarm çanları çalıyor" şiarı çokça duyulmuştu. 90 günlük suyu kalan kentte, ekstra su tedariki için yeni kuyular açılıyordu, aktif olmayan kuyular devreye sokulmaya başlanmıştı, 85 olan kuyu sayısı, 99'a yükseltildi. 25 yeni kuyu için ihale açıldı. Halbuki bir yıl önce Devlet Su İşleri ve İTÜ'nün ortak çalışmasına göre, çoğunlukla sanayi kuruluşlarının son 40 yılda Küçükçekmece – Topkapı arasında açtığı kaçak artezyen kuyuları nedeni ile yer altı su seviyesinin 300 metreye kadar gerilediği belirlenmişti. Bu durum aynı zamanda yer altı ve yerüstü suları ile bir bütün olan havzaları olumsuz yönde etkileyen, havzalara tuzlu su girişiminin önünü açan bir uygulama idi.

Grafik 3. Yıllara göre İstanbul'daki barajların doluluk oranları (İSKİ, 2010)

Bu kısa vadeli çözümlerden sonra İSKİ, sıcaklıkların artması ve yağışların azalması nedeniyle bir anda öncelik tercihlerini değiştirdi ve Mutlak Koruma Alanlarında Sıfır Yapılaşma projesi altında yaptığı kamulaştırmayı durdurdu. Kamulaştırmaya ayrılan bütçenin tamamı Melen Projesi'ne kaydırıldı. İSKİ, "Mutlak Koruma Alanları'nda Sıfır Yapılaşma" projesinin devamı olarak, Çatalca Dursunköy, Sazlıdere, Şamlar, Sazlıbosna mevkilerinde su havzası koruma alanı altındaki arazileri, arazi sahipleri ile yaptığı tapu sözleşmesiyle kamulaştırmaya başlamıştı. Fakat 190 milyon YTL kaynağın kaydırılması kamulaştırma bedellerinin ödenmemesi demektir.

Düzce sınırları içindeki Melen çayından İstanbul'a içme suyu taşınması için hazırlanan proje üç aşamalı olarak planlanmıştı, proje üç aşamanın ilki olan Büyükmelen 1 ile açılacaktı. Projeye 2010 yılında başlanması planlanırken 2007 yılında süreç hızlandırıldı ve Kasım 2007 – Eylül 2008 tarihleri arasında Melen Regülatörü'nden toplam 97 milyon m3 su Anadolu yakasına tedarik edildi. Melen Projesi ilk olarak İstanbul'un su havzalarındaki kamulaştırma ödemelerini alamayan besi çiftlikleri, fabrika, konut ve işletmelerden tepki toplamıştı. Çünkü satış sözleşmesi imzalanan arazi sahiplerinin geri kalanlarının tapu işlemleri ödemelerin durdurulması yüzünden tamamlanamadı. Satış sözleşmesi imzaladığı halde tapu alım-satım işlemleri gerçekleştirilmeyen arazi sahipleri ise işlerini tasfiye etmeleri yüzünden zor durumda kaldı. 2007 yılından sonra kamulaştırma süreci hızını kesti ve 2010 yılına geldiğimizde havzalardaki çalışmalar arka plana itildi.

Bakanlık tarafından proje bu kurak dönem için kesin çözüm olarak lanse edilse de sadece Anadolu yakasına Kasım 2007 – Eylül 2008 tarihleri arasında günde ortalama 290420 m3 Melen Çayı'ndan su aktarıldı, bu İstanbul'un günlük su ihtiyacının yaklaşık 7'de biridir. Su ihtiyacının daha fazla olduğu Avrupa yakası bu projeden yararlanmadığı için en kurak dönem olan 2008 yılının Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında uzun süreli su kesintileri gerçekleşti. Kısa vadede su sıkıntısına kısmi çözüm üreten Melen Projesi uzun vadede herhangi bir çözüm vaat etmiyordu, çünkü uzun vadede Melen Havzasının su taşıma kapasitesi düşebilirdi. 2008 yılının sonunun ve 2009'un yağış oranları normale döndü ve susuzluk şimdilik uzun vadeli bir problem olmaktan çıktı.

Bu proje için diğer bir eleştiri ise Melen Çayının kaynak olarak seçilmesinin doğru olup olmadığı üzerine oldu. Buradan alınıp İstanbul'a verilmesi planlanan suyun kalitesi sorgulanıyor ve buradan alınacak suyun Melen havzasında tahribata neden olmasından endişeleniliyordu. Büyük Melen Nehri ve kolları üzerinde 2002 yılında yapılan çalışmalarda, kollardan biri olan Asar Suyu'nun kalitesi 3. Sınıf,

Küçük Melenin 2. Sınıf, Aksu ve Uğur Suyunun 1. Sınıf, Büyük Melen'in su kalitesinin ise 2. Sınıf olduğu tespit edilmiş, erozyondan kaynaklanan sediment yüksek ölçülmüştür. Ayrıca bölgede hızlı sanayileşme özellikle Asar Suyu'nun bulunduğu bölgeyi ve geniş çapta havzayı etkilediği kanıtlanmıştır. Projenin aceleye getirilmesinin, yeterli tetkiklerin yapılmamasının ve Melen Havzası'ndan yüksek hacimde su alınması sonucu, bölgenin de 2008 yılındaki kuraklıktan etkilenmesi ile özellikle Temmuz ayında havzada bazı kollar kurumuş ve bölgeye tuzlu su girişi gerçekleşmiştir. Toplamda maliyeti 1,18 Milyar dolar olan Melen Projesi, İstanbul'un su sıkıntısını kısmen gidermekle birlikte, bir sıkıntı da Melen Havzasında yaratmış oldu.

Feda edilen kaynak; Küçükçekmece Gölü

Bilindiği gibi son on yılda Türkiye'de hızlı bir sanayileşme süreci yaşanmaktadır. Bu aktivitelerin bütün dünyada olduğu gibi kontrolü ve izlenmesi Organize Sanayi Bölgeleri üzerinden yapılmaktadır. Türkiye geneline baktığımızda, Organize Sanayi Bölgelerinde (O.S.B.) faaliyet gösteren işyerlerinin il bazında dağılımı İstanbul, İzmir, Kayseri ve Gaziantep'te yoğunlaştığı görülmektedir.

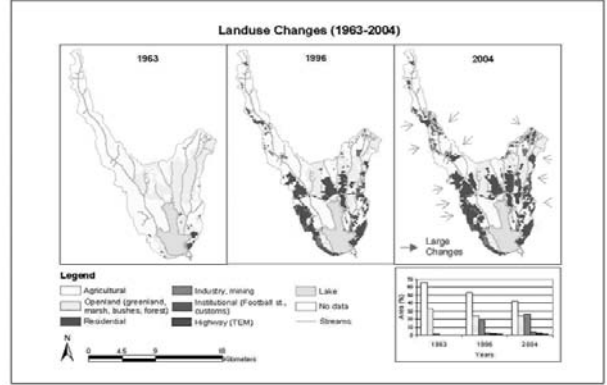
Türkiye'de, sanayi işletmelerinin bölgesel dağılımının dengeli olmayıp, sanayi katma değerinin % 51,8'inin Marmara Bölgesinde yoğunlaştığı ortaya çıkmaktadır. Bu oranda en büyük payı ise İstanbul almaktadır. Bununla beraber geleneksel sanayi merkezleri olan İstanbul, İzmir, Adana ve Ankara gibi illerin sanayideki ağırlığında azalma eğilimi görülmekte, bu illerde finans, bankacılık, pazarlama, ticaret ve turizm gibi hizmetler yoğunlaşmakta; sanayi faaliyetleri ise civar illere yayılmaktadır.

İstanbul ülkemiz sanayinin % 40'ından fazlasını barındıran çok önemli bir sanayi ve ticaret merkezidir. İl sınırları içinde İstanbul Sanayi Odasına bağlı 10.256 adet büyük sanayi kuruluşu, 8 adet organize sanayi bölgesi ve 8 adet de küçük sanayi sitesi bulunmaktadır. Bunlardan başlıcaları; Beylikdüzü, İstanbul Deri, İstanbul Dudullu, İstanbul Tuzla Kimya Sanayii, İstanbul Tuzla ve Tuzla Mermereciler organize sanayi bölgeleridir.

1980'lerden bu yana gelişimi hızlanan sanayinin en gözle görülür değişimi Küçükçekmece Havzası içerisinde olmuştur. Avrupa yakasının ilk sanayileşen bölgelerinden olan Küçükçekmece Gölü çevresi, aynı zamanda doğa tahribatının da en şiddetli yaşandığı yer olmuştur. Bölgedeki ilk sanayileşme bugün İkitelli Organize Sanayi Bölgesi'nin temelini oluşturmuştur. İkitelli O.S.B. Küçükçekmece İlçesinde TEM otoyolunun hemen kuzeyinde 700 hektar alan üzerinde 37 sanayi kooperatifi ile farklı iş kollarının yer aldığı karma bir bölgedir. İkitelli Organize Küçük Sanayi Bölgesi'nde 28.916 işyeri ve bu işyerlerinin yardımcı tesisleri

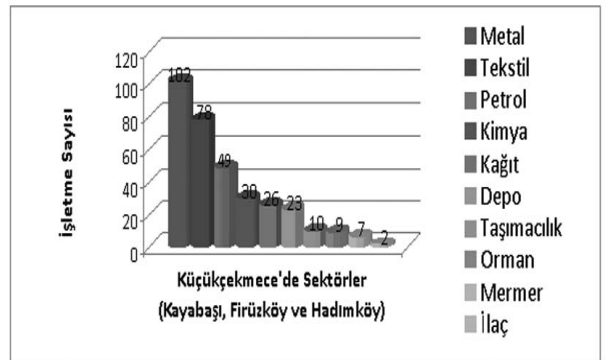
bulunmaktadır. Tam kapasiteyle çalıştığında bölgenin atıksu miktarının 320.000 eşdeğer nüfusa ulaşacağı tahmin edilmektedir. Avrupa yakasındaki sanayileşme ile sanayi çevresindeki nüfus da büyük artış göstermiştir.

Grafik 4. 1963'den, 2004'e kadar olan Küçükçekmece Havzası'ndaki yerleşim bölgelerinin değişimi.

İkitelli Organize Sanayi Bölgesi dışında, havzaya en çok sanayi girişiminin olduğu, bir kısmı Mustafa Kemalpaşa, Saadet Dere mahalleleri içinde, bir kısmı da İncir Tepe, Nami Kemal mahalleleri arasında bulunan ufak fabrikalar bulunmakta ve bu bölgenin devamında 2002 yılında tüzel kişiliğe kavuşmuş Beylikdüzü Organize Sanayi Bölgesi bulunmaktadır. Buradan anlaşıldığı üzere sanayileşmenin yoğunlaştığı bölgeler, 4562 sayılı O.S.B.'ler Kanununun 15.04.2000 tarihinde yürürlüğe girmesinden sonra geçen yıllar içinde Kanuna uyum çalışmaları sonucu İntibak Protokolü tanzim edilerek Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nca O.S.B'lere tüzel kişilikler verilmiştir. Buradan, Küçükçekmece Havzası'ndaki sanayilerin 2001 yılına kadar denetiminin sistematik olmadığı ya da denetiminin yapılmadığı anlaşılabilir. Bugün, O.S.B'lere dâhil olmayan ama aktif olarak bölgede çalışan işletmelerin bulunduğu bölge bu işletmelerin inisiyatifine bırakılmış durumdadır.

Grafik 5. Küçükçekmece Havzası'ndaki işletmeler ve sektör dağılımları

İstanbul'daki diğer baraj göllerinden farklı olarak, dünyanın sayılı Lagünlerinden (deniz bağlantısı olan, ekolojik çeşitliliği yarı tuzlu suda yaşayabilir türleri kapsayan göller) Küçükçekmece Lagünü, Büyükçekmece Gölü doğal sucul sistemlerdir. Endemik flora ve faunaya, çok çeşitli balık türlerine sahip olması, göçmen kuşların uğrak yeri olması havzanın koruma altına alınması gereken doğal yaşama ortamı kategorisine alınmasının gerekçeleridir. Fakat, plansız sanayileşme dolayısı ile plansız şehirleşme, gecekondulaşma ve kontrol mekanizmalarının yetersizliği Küçükçekmece Havzasında tahribatlara neden olmuş ve tahribatın nihai sonuçları özellikle 2004 yılının sıcak aylarında Küçükçekmece Gölü'ndeki alg patlamaları ile kendisini göstermiş ve sonraki yılın Eylül ayında önlemlerin yetersizliği nedeni ile tekrar alg patlaması görülmüş ama bu sefer kitleler halinde balık ölümleri de gerçekleşmiştir. Metal sanayinin bölgede çok aktif olması ile paralel olarak gölün sediment tabakasında ağır metal birikimi görülmüş, bunun sonucu olarak göldeki balık çeşitliliği yok olmuştur. Her ne kadar, 20-22 Ekim tarihleri arasında Küçükçekmece Belediyesi, TÜBİTAK ve Yıldız Teknik Üniversitesi tarafından Küçükçekmece Gölü'nü kurtarmak amacıyla ortaklaşa düzenlenen "Küçükçekmece Gölü ve Havzası İçin Çevre Yönetim Biriminin Oluşturulma Süreci ve Bölgeye Katkıları" konulu sempozyumda sonuçlar değerlendirilmiş ve bu yönde Belediye sonraki aylarda çeşitli önlemler almaya çalışmışsa da gölü ve kıyılarda lokal temizlik yapmaktan öteye gidememiştir, 2005 Eylül ayındaki alg patlaması ve balık ölümleri uygulamaların nafiye olduğunu göstermiştir.

2000 yılından itibaren, Başta Çevre ve Orman Bakanlığı olmak üzere, Havza içindeki ilçe belediyelerin, İSKİ'nin ve DSİ'nin önünde iki seçenek vardı. Bölgenin doğal varlıklarına hizmet eden bir çevre politikasının oluşturulup eksiksiz ve kesintisiz uygulanması, sanayinin denetim altına alınıp doğrudan dışarjların engellenmesi ve bölgede sanayileşmenin sınırlandırılması veya uygun bir bölgeye kaydırılması idi. Diğer seçenek ise sanayicilerin çıkarlarını korumak, kalkınma uğruna havzayı feda etmek olacaktı.

İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan "İçme Suyu Havzaları Koruma ve Kontrol Yönetmeliği" 21.02.2003 tarihinde yürürlüğe girdi. Bu yönetmelik genel olarak, İstanbul Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde ihtiyaç duyulan içme, kullanma sularının temin edildiği ve edileceği İstanbul Büyükşehir Belediyesi sınırları dâhilinde ve haricinde bulunan yüzey ve yeraltı su kaynaklarının çeşitli yollarla kirlenmesini önlemek amacıyla hazırlandığı belirtiliyordu. Fakat iklimsel ve yapısal olarak Küçükçekmece havzası ile benzerlik teşkil eden Büyükçekmece Havzası, göl ile yer altı, yerüstü suları ile bağlı olan Sazlıdere Havzası koruma alanları olarak yönetmelikte yer alırken, Küçükçekmece Havzası, "Havza" statüsünden çıkarıldı, böylelikle bölge resmen sanayileşmeye terk edildi.

Uygulamaya takiben, 2009 yılının Mart ayında yapılacak mahalli seçimler öncesinde havza dâhilindeki Bahçeşehir ve İkitelli'nin bir kısmının bir araya gelmesi ile Başakşehir, Büyükçekmece ve Küçükçekmece Havzaları arasındaki sanayi bölgesi olan Kıraç'ın Küçükçekmece tarafındaki kısmı ayrılarak Esenyurt ilçeleri oluşturuldu, havzaya yakın olan Yakuplu beldesi sanayi bölgesi olan Beylikdüzüne eklendi. Böylelikle havzalara yakın olan bölgeler sanayi bölgelerinin çevresinde konumlandırılarak sanayinin ve nüfusun genişleyeceği yeni alanlar belirlendi.

Böylelikle yerel yönetimler, diğer göllerden farklı olarak yerleşim yerlerinin ve sanayi bölgelerinin arasında kalan Küçükçekmece Gölü ve Havzasını şehre kurban etmişlerdir. İlgili kurumlar, 1972'de Paris'te imzalanan "Dünya Kültür ve Tabiat Mirasının Korunması Hakkında Sözleşmeyi", 1976 yılında Barcelona'da imzalanan "Akdeniz'in Kirlenmeye Karşı Korunması Sözleşmesini," 1979'da Bern'de imzalanan "Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Doğal Yaşama Ortamlarının Korunması Sözleşmesini", 1994 yılında kabul edilen "Özellikle Su Kuşları Yaşama Alanı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Hakkında Sözleşmeyi" ve 1992 yılında Rio de Janeiro'da imzalanan Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesini ihlal etmiştir.

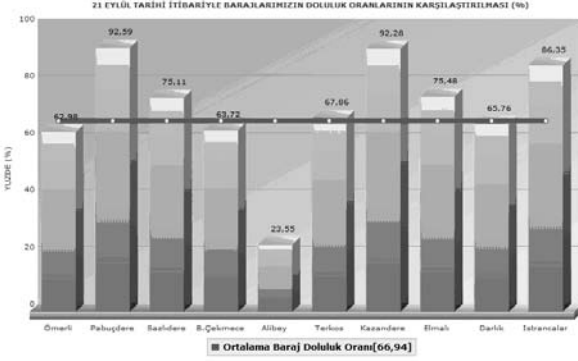
Gösterge olarak, Alibey Barajı vakası

Gösterge, kendi dışında başka bir şeyi gösteren, düşündürten, onun yerini alabilen, sözcük, nesne, görünüş veya olgulara denir. Yönetimsel açıdan bir sistemin işlemeyle ilgili bazı ölçümlerin sonucunu kendiliğinden gösteren araç veya müşirdir. Ya da sosyal açıdan belirli dönüşümleri, değişimleri yorumlamamızı sağlayan olaylardır.

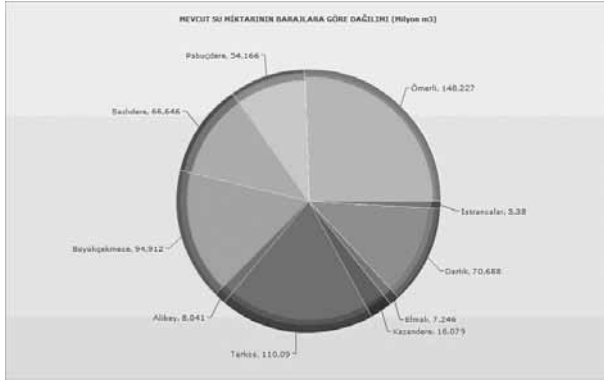
29 Temmuz 2010'da büyük tepki toplayan, Alibey Barajı'na atık su girişini kanıtlayan görüntüler içeren haberler medyaya düştü. İlk gelen haberler, katranımsı yoğun ve kötü kokulu bir sıvının baraj kıyısında birikme yaptığı, bu sıvının Alibey Barajına aktığı yönündeydi. Balık ölümlerine, gömülen toksik atıklara, hurdalıkta bulunan radyoaktif maddelere alışık olan İstanbul kamuoyu bu olaya da birkaç gün tepki gösterdi ve son olarak unutuldu.

Alibey Barajı, inşaatı 1975'de başlamış, 1983 yılında bitmiş ve aynı yıl içme suyu temini amacı ile hizmete girmiştir. İstanbul'daki Elmalı ve Ömerli Barajlarından sonraki en eski barajlardan biridir. Yılda 36 milyon m3 kapasite ile barajların toplam kapasitesinin %4'üne tekabül etmekte, aynı zamanda havza sınırları içindeki Bellice, Esenler, Eyüp, Boğazköy belediyeleri ve İstanbul'da en yüksek nüfusa sahip olan Gaziosmanpaşa civarına su vermektedir. Genellikle doluluk oranı diğer barajlara nazaran düşük olan Alibey Barajı 2010 verilerine göre %23,55'dir, mevcut su miktarı ise 8.041 milyon m3 ile toplam su miktarının %1,4'ü dür.

Grafik 6. İstanbul'daki barajların doluluk oranları (İSKİ, 2010)

Grafik 7. Mevcut su miktarının barajlara göre dağılımı (milyon m3) (İSKİ, 2010)

Bu olayın araştırılması sonrasında, İSKİ'ye bağlı bir tesis olan Kağıthane İçmesuyu arıtma tesisinin proses gereği atması gereken atıksuyu son bir yıldır Alibey Barajına verdiği tespit edilmiştir. Resmi olmayan bilgilere göre atılan sıvı arıtma tesisindeki filtre geri yıkamasından çıkan yıkama suyudur ve evsel atıksudan daha yoğun kirlilik içerir.

İSKİ her ne kadar 2009 faaliyet raporunda havza koruma çalışmaları kapsamında inşa edilen atıksu tünelleri vasıtasıyla Alibeyköy barajının atıksu tehdidinden kurtarıldığını müjdelemiş olsa da İSKİ'nin kendi işletmesinden proses gereği atması gereken atıksuyu son bir yıldır Alibeyköy barajına verdiği tespit edilmiştir.

Bu olay sonrasında İSKİ yetkilileri "Kağıthane İçmesuyu Arıtma Tesisleri'nde zaman zaman arıtma işlemlerinde kullanılan teknoloji gereği bir miktar su geri kullanıma dönük olarak Alibeyköy Barajı'na deşarj edilmektedir" diyerek baraj suyunu alıp tekrar baraja verdiklerini deklare etmiş, buna ilaveten baraj suyu arıtılacağı için kirlenmenin bir problem yaratmayacağına söylemişlerdir. Çevre ve Orman Bakanı Veysel Eroğlu "Alibeyköy Barajı'nın kıymeti harbiyesi yoktur. Orası daha önce aktarma barajıydı, artık oradan su

elde edilmiyor" diyerek 27 yıldır bölgeye su veren Alibey Barajını bir çırpıda silmiştir. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Kadir Topbaş, uygulamaya aykırı olarak çöktürme havuzlarındaki taşmaları engellemek için yüzeysel su çeken bir boru kullanıldığını fakat bunun kapatıldığını belirterek bir işletme hatasını açıklamıştır. Bu uygulama ve açıklamalar ile 5.05.2006 tarihli İçme Suyu Havzaları Yönetmeliği'ne göre içmesuyu havzalarında uyulması gereken esaslardan, yüzeysel içmesuyu kaynaklarında ve koruma altındaki derelerde uyulması gereken esasların ilki olan "Bölgeye katı ve sıvı atıklar dökülemez" prensibi bu prensibin uygulayıcısı olan yetkililer tarafından çiğnenmiştir.

Alibey Barajı vakası İstanbul'da sık sık meydana gelen sıradan bir olay gibi görülse de diğer olaylardan farklı olarak bize elzem bilgiler veren bir gösterge niteliğindedir. İstanbul'un hatta Türkiye'nin su kaynakları ve havzalarının yönetiminin yeterliliği hakkında bilgi vermektedir. Bu sefer çevre ihlali, herhangi bir sanayi kuruluşu veya kaçak bir uygulamadan değil Melen, Küçükçekmece örneklerinde olduğu gibi kanun koyucular ve yöneticilerden kaynaklanmaktadır. Bu vaka bize yöneticilerin, suyu merkeze alan sürdürülebilir kaynak politikaları için yetersiz olduklarını ve AB'ye uyum süreci altında çıkartılan mevzuatları ve bu mevzuatların çıkarılması için örnek alınan çevre politikalarını içselleştiremediklerini göstermiştir. Bu vaka, ileride daha birçok çevre tahribatına gebe olduğumuzu işaret eden bir göstergedir.